

İÇİNDEKİLER

Yedinci Baskıya Önsöz	V
1. 1982 Anayasası.....	1
2. 1961 Anayasası.....	115
3. 1924 Anayasası.....	179
4. 1921 Anayasası.....	191
5. 1876 Anayasası.....	195
6. TBMM İÇTÜZÜĞÜ.....	215
7. Siyasi Partiler Kanunu.....	275
8. Milletvekili Seçim Kanunu.....	331
9. Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun	355
10. Cumhurbaşkanı Seçim Kanunu	455
11. Anayasa Mahkemesi'nin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun	467
12. Anayasa Mahkemesi İÇTÜZÜĞÜ	509
13. Anayasa Değişikliklerinin Halkoyuna Sunulmasına Dair Kanun	565
14. Hakimler ve Savcılar Kurulu Kanunu	569
15. Dilekçe Hakkının Kullanılmasına Dair Kanun.....	601
16. Bilgi Edinme Kanunu	605
17. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi	617
18. AİHS 1. Protokol	635
19. AİHS 4. Protokol	637
20. AİHS 7. Protokol	641
21. AİHS 12. Protokol.....	645
22. AİHS 6. Protokol	647

VIII

23. AİHS 13. Protokol	649
24. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi	653
25. İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirgesi	659
26. BM Siyasi ve Medeni Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme	661
27. BM Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme.....	683

TÜRKİYE CUMHURİYETİ ANAYASASI (1982)

Kanun No. : 2709
Kabul Tarihi : 7.11.1982
Yayımlandığı R.G. : **Tarih:** 9.11.1982 **Sayı:** 17863 (Mükerrer)
Yayımlandığı Düstur : **Tertip:** 5 **Cilt:** 22 **Sayfa:** 3

Madde

BİRİNCİ KISIM

Genel Esaslar

I. Devletin şekli	1
II. Cumhuriyetin nitelikleri	2
III. Devletin bütünlüğü, resmî dili, bayrağı, millî marşı ve başkenti	3
IV. Değiştirilemeyecek hükümler	4
V. Devletin temel amaç ve görevleri.....	5
VI. Egemenlik	6
VII. Yasama yetkisi	7
VIII. Yürütme yetkisi ve görevi.....	8
IX. Yargı yetkisi.....	9
X. Kanun önünde eşitlik	10
XI. Anayasanın bağlayıcılığı ve üstünlüğü	11

İKİNCİ KISIM

Temel Haklar ve Ödevler

BİRİNCİ BÖLÜM

Genel Hükümler

I. Temel hak ve hürriyetlerin niteliği	12
II. Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması.....	13
III. Temel hak ve hürriyetlerin kötüye kullanılmaması.....	14
IV. Temel hak ve hürriyetlerin kullanılmasının durdurulması.....	15
V. Yabancıların durumu	16

İKİNCİ BÖLÜM

Kişinin Hakları ve Ödevleri

I. Kişinin dokunulmazlığı, maddî ve manevî varlığı	17
II. Zorla çalıştırma yasağı	18
III. Kişi hürriyeti ve güvenliği	19
IV. Özel hayatın gizliliği ve korunması	
A. Özel hayatın gizliliği	20
B. Konut dokunulmazlığı	21
C. Haberleşme hürriyeti	22
V. Yerleşme ve seyahat hürriyeti	23
VI. Din ve vicdan hürriyeti	24
VII. Düşünce ve kanaat hürriyeti	25
VIII. Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti	26
IX. Bilim ve sanat hürriyeti	27
X. Basın ve yayımla ilgili hükümler	
A. Basın hürriyeti	28
B. Süreli ve süresiz yayın hakkı	29
C. Basın araçlarının korunması	30
D. Kamu tüzelkişilerinin elindeki basın dışı kitle haberleşme araçlarından yararlanma hakkı	31
E. Düzeltme ve cevap hakkı	32
XI. Toplantı hak ve hürriyetleri	
A. Dernek kurma hürriyeti	33
B. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı	34
XII. Mülkiyet hakkı	35
XIII. Hakların korunması ile ilgili hükümler	
A. Hak arama hürriyeti	36
B. Kanunî hâkim güvencesi	37
C. Suç ve cezalara ilişkin esaslar	38
XIV. İspat hakkı	39
XV. Temel hak ve hürriyetlerin korunması	40

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Sosyal ve Ekonomik Haklar ve Ödevler

I. Ailenin korunması ve çocuk hakları	41
II. Eğitim ve öğrenim hakkı ve ödevi	42
III. Kamu yararı	

A. Kıyılardan yararlanma	43
B. Toprak mülkiyeti	44
C. Tarım, hayvancılık ve bu üretim dallarında çalışanların korunması	45
D. Kamulaştırma	46
E. Devletleştirme ve özelleştirme	47
IV. Çalışma ve sözleşme hürriyeti	48
V. Çalışma ile ilgili hükümler	
A. Çalışma hakkı ve ödevi	49
B. Çalışma şartları ve dinlenme hakkı	50
C. Sendika kurma hakkı	51
D. Sendikal faaliyet (mülga)	52
VI. Toplu iş sözleşmesi, grev hakkı ve lokavt	
A. Toplu iş sözleşmesi ve toplu sözleşme hakkı	53
B. Grev hakkı ve lokavt	54
VII. Ücrette adalet sağlanması	55
VIII. Sağlık, çevre ve konut	
A. Sağlık hizmetleri ve çevrenin korunması	56
B. Konut hakkı	57
IX. Gençlik ve spor	
A. Gençliğin korunması	58
B. Sporun geliştirilmesi ve tahkim	59
X. Sosyal güvenlik hakları	
A. Sosyal güvenlik hakkı	60
B. Sosyal güvenlik bakımından özel olarak korunması gerekenler	61
C. Yabancı ülkelerde çalışan Türk vatandaşları	62
XI. Tarih, kültür ve tabiat varlıklarının korunması	63
XII. Sanatın ve sanatçının korunması	64
XIII. Devletin iktisadî ve sosyal ödevlerinin sınırları	65

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Siyasî Haklar ve Ödevler

I. Türk vatandaşlığı	66
II. Seçme, seçilme ve siyasî faaliyette bulunma hakları	67
III. Siyasî partilerle ilgili hükümler	
A. Parti kurma, partilere girme ve partilerden ayrılma	68
B. Siyasî partilerin uyacakları esaslar	69
IV. Kamu hizmetlerine girme hakkı	
A. Hizmete girme	70

B. Mal bildirimi	71
V. Vatan hizmeti	72
VI. Vergi ödevi	73
VII. Dilekçe, bilgi edinme ve kamu denetçisine başvurma hakkı.....	74

ÜÇÜNCÜ KISIM

Cumhuriyetin Temel Organları

BİRİNCİ BÖLÜM

Yasama

I. Türkiye Büyük Millet Meclisi	
A. Kuruluşu	75
B. Milletvekili seçilme yeterliliği	76
C. Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Cumhurbaşkanının seçim dönemi	77
D. Türkiye Büyük Millet Meclisi seçimlerinin geriye bırakılması ve ara seçimleri	78
E. Seçimlerin genel yönetim ve denetimi	79
F. Üyelikle ilgili hükümler	
1. Millet temsilini	80
2. Andıçme	81
3. Üyelikle bağdaşmayan işler.....	82
4. Yasama dokunulmazlığı	83
5. Milletvekilliğinin düşmesi	84
6. İptal istemi.....	85
7. Ödenek ve yolluklar	86
II. Türkiye Büyük Millet Meclisinin görev ve yetkileri	
A. Genel olarak.....	87
B. Kanunların teklif edilmesi ve görüşülmesi	88
C. Kanunların Cumhurbaşkanınca yayımlanması	89
D. Milletlerarası anlaşmaları uygun bulma	90
E. Kanun hükmünde kararname çıkarma yetkisi verme (mülga).....	91
F. Savaş hali ilânı ve silahlı kuvvet kullanılmasına izin verme	92
III. Türkiye Büyük Millet Meclisinin faaliyetleri ile ilgili hükümler	
A. Toplanma ve tatil	93
B. Başkanlık Divanı	94
C. İçtüzük, siyasî parti grupları ve kolluk işleri	95
D. Toplantı ve karar yeter sayısı	96
E. Görüşmelerin açıklığı ve yayımlanması.....	97
IV. Türkiye Büyük Millet Meclisinin bilgi edinme ve denetim yolları	

A. Genel olarak (madde kenar başlığı yok).....	98
B. Gensoru	99
C. Meclis soruşturması.....	100

İKİNCİ BÖLÜM

Yürütme

I. Cumhurbaşkanı	
A. Adaylık ve seçimi	101
B. Seçimi (mülga).....	102
C. Andığımesi.....	103
D. Görev ve yetkileri.....	104
E. Cumhurbaşkanı'nın cezai sorumluluğu	105
F. Cumhurbaşkanı yardımcıları, Cumhurbaşkanı'na vekâlet ve bakanlar	106
G. Cumhurbaşkanı Genel Sekreterliği (mülga).....	107
H. Devlet Denetleme Kurulu.....	108
II. Bakanlar Kurulu	
A. Kuruluş (mülga)	109
B. Göreve başlama ve güvenoyu (mülga)	110
C. Görev sırasında güvenoyu (mülga)	111
D. Görev ve siyasî sorumluluk (mülga)	112
E. Bakanlıkların kurulması ve bakanlar (mülga)	113
F. Seçimlerde geçici Bakanlar Kurulu (mülga)	114
G. Tüzükler (mülga)	115
H. Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Cumhurbaşkanı seçimlerinin yenilenmesi	116
İ. Millî Savunma	
1. Başkomutanlık ve Genelkurmay Başkanlığı	117
2. Millî Güvenlik Kurulu	118
III. Olağanüstü hal yönetimi	
1. Tabîî afet ve ağır ekonomik bunalım sebebiyle olağanüstü hal ilânı(madde kenar başlığı yok).....	119
2. Şiddet olaylarının yaygınlaşması ve kamu düzeninin ciddî şekilde bozulması sebepleriyle olağanüstü hal ilânı (mülga)	120
3. Olağanüstü hallerle ilgili düzenleme (mülga).....	121
B. Sıkıyönetim, seferberlik ve savaş hali (mülga).....	122
IV. İdare	
A. İdarenin esasları	
1. İdarenin bütünlüğü ve kamu tüzelkişiliği.....	123
2. Yönetmelikler.....	124

B. Yargı yolu	125
C. İdarenin kuruluşu	
1. Merkezî idare	126
2. Mahallî idareler	127
D. Kamu hizmeti görevlileriyle ilgili hükümler	
1. Genel ilkeler	128
2. Görev ve sorumlulukları, disiplin kovuşturulmasında güvence	129
E. Yükseköğretim kurumları ve üst kuruluşları	
1. Yükseköğretim kurumları	130
2. Yükseköğretim üst kuruluşları	131
3. Yükseköğretim kurumlarından özel hükümlere tâbi olanlar	132
F. Radyo ve Televizyon Üst Kurulu, radyo ve televizyon kuruluşları ve kamuyla ilişkili haber ajansları	133
G. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu	134
H. Kamu Kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları	135
İ. Diyanet İşleri Başkanlığı	136
J. Kanunsuz emir	137

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Yargı

I. Genel hükümler	
A. Mahkemelerin bağımsızlığı	138
B. Hâkimlik ve savcılık teminatı	139
C. Hâkimlik ve savcılık mesleği	140
D. Duruşmaların açık ve kararların gerekçeli olması	141
E. Mahkemelerin kuruluşu	142
F. Devlet Güvenlik Mahkemeleri (mülga)	143
G. Adalet hizmetlerinin denetimi	144
H. Askerî yargı (mülga)	145
II. Yüksek mahkemeler	
A. Anayasa Mahkemesi	
1. Kuruluşu	146
2. Üyelerin görev süresi ve üyeliğin sona ermesi	147
3. Görev ve yetkileri	148
4. Çalışma ve yargılama usulü	149
5. İptal davası	150
6. Dava açma süresi	151
7. Anayasaya aykırılığın diğer mahkemelerde ileri sürülmesi	152

8. Anayasa Mahkemesinin kararları.....	153
B. Yargıtay	154
C. Danıştay	155
D. Askerî Yargıtay (mülga)	156
E. Askerî Yüksek İdare Mahkemesi (mülga)	157
F. Uyuşmazlık Mahkemesi	158
III. Hâkimler ve Savcılar Kurulu.....	159
IV. Sayıştay	160

DÖRDÜNCÜ KISIM

Malî ve Ekonomik Hükümler

BİRİNCİ BÖLÜM

Malî Hükümler

I. Bütçe

A. Bütçe ve Kesinhesap	161
B. Bütçenin görüşülmesi (mülga)	162
C. Bütçelerde değişiklik yapılabilme esaslar (mülga)	163
D. Kesinhesap (mülga)	164
E. Kamu iktisadî teşebbüslerinin denetimi.....	165

İKİNCİ BÖLÜM

Ekonomik Hükümler

I. Planlama; Ekonomik ve Sosyal Konsey.....	166
II. Piyasaların denetimi ve dış ticaretin düzenlenmesi.....	167
III. Tabii servetlerin ve kaynakların aranması ve işletilmesi.....	168
IV. Ormanlar ve orman köylüsü	
A. Ormanların korunması ve geliştirilmesi	169
B. Orman köylüsünün korunması	170
V. Kooperatifçiliğin geliştirilmesi	171
VI. Tüketiciler ile esnaf ve sanatkârların korunması	
A. Tüketicilerin korunması.....	172
B. Esnaf ve sanatkârların korunması	173

BEŞİNCİ KISIM**Çeşitli Hükümler**

I. İnkılâp kanunlarının korunması.....	174
--	-----

ALTINCI KISIM**Geçici Hükümler**

Geçici Madde	1
Geçici Madde	2
Geçici Madde	3
Geçici Madde	4
Geçici Madde	5
Geçici Madde	6
Geçici Madde	7
Geçici Madde	8
Geçici Madde	9
Geçici Madde	10
Geçici Madde	11
Geçici Madde	12
Geçici Madde	13
Geçici Madde	14
Geçici Madde	15
Geçici Madde	16
Geçici Madde	17
Geçici Madde	18
Geçici Madde	19

YEDİNCİ KISIM**Son Hükümler**

I. Anayasanın değiştirilmesi, seçimlere ve halkoylamasına katılma	175
II. Başlangıç ve kenar başlıklar	176
III. Anayasanın yürürlüğe girmesi	177